

Ο απολογισμός της Λέα Ούπι για την οικογένεια και την κληρονομιά της επανάστασης

Στο νέο της βιβλίο, *Ταπείνωση** (*Indignity*), η Αλβανίδα πολιτική επιστήμονας Lea Yri ανακαλύπτει ότι τα διαδικτυακά τρολ κατηγορούν τη γιαγιά της ότι ήταν κομμουνίστρια κατάσκοπος κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Για να βρει την αλήθεια, ψάχνει βαθιά στα αρχεία της οικογένειας και της χώρας της.

Νωρίτερα το καλοκαίρι, ένας Αλβανός φίλος στην Κωνσταντινούπολη μου διηγήθηκε μια ιστορία. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, Αλβανοί που έφευγαν από τη Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας του Ενβέρ Χότζα διέσχισαν τη λίμνη Σκόδρα με βάρκες. Αν ήταν τυχεροί και δεν τους συνέλαβε η κυβερνητική περίπολος, δεν τους έπνιγε ή δεν τους πυροβολούσε η φρουρά, αποβιβάζονταν στις όχθες του παραλίμνιου χωριού του φίλου μου στο Μαυροβούνιο, που τότε ήταν μέρος της Γιουγκοσλαβίας. Οι δύο χώρες κατείχαν διαμετρικά αντίθετους πόλους στον κομμουνιστικό κόσμο: η Αλβανία αποτελούσε την πιο απομονωμένη, ενώ η Γιουγκοσλαβία - χωριστή από το Ανατολικό Μπλοκ μετά τη ρήξη του Γιόσιπ Μπροζ Τίτο με τον Ιωσήφ Στάλιν το 1948 - ήταν η πιο ανοιχτή. (Το κόκκινο γιουγκοσλαβικό διαβατήριο, τώρα αντικείμενο αναβιώμενης Γιουγκονοσταλγίας, επέτρεπε ταξίδια χωρίς βίζα σε περισσότερες από εκατό χώρες.)

Η λιτανεία των εκκεντροτήτων της Αλβανίας είναι πασίγνωστη. Σύμφωνα με τα λεγόμενα ενός παρατηρητή, το πρώτο επίσημα αθεϊστικό κράτος στον κόσμο απαγόρευε τους «γενειοφόρους επισκέπτες, τους Αμερικανούς και τον Θεό». Η φυγή από τη χώρα θεωρούνταν προδοσία. Όσοι συλλαμβάνονταν ήταν τυχεροί εάν τη γλίτωναν με καταναγκαστικά έργα. Όσο μακρινά κι αν ακούγονται όλα αυτά σήμερα, η ιστορία του φίλου μου για τα πλοία που κατευθύνονταν προς το Μαυροβούνιο με έκανε να σκεφτώ τα σύγχρονα πρωτοσέλιδα: το πρόσφατο κύμα μετανάστευσης Αλβανών με μικρά σκάφη στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Μόνο το 2022, 12.300 Αλβανοί διέσχισαν τη Μάγχη με ετοιμόρροπες φουσκωτές βάρκες,

διακινδυνεύοντας τη ζωή τους για να φτάσουν στις ακτές της Βρετανίας. Γιατί άραγε δεν συνέδεσα αμέσως αυτό το ταξίδι με μια απάνθρωπη ιδεολογία; Σίγουρα ο παγκόσμιος καπιταλισμός και η ανισότητα έπαιξαν ρόλο τους. Γιατί όμως δεν τα κατηγορούμε με τον ίδιο τρόπο που κατηγορούμε τον αυταρχικό καθεστώς της Αλβανίας του θείου Ενβέρ;

Αυτά είναι τα είδη των αποπροσανατολιστικών ερωτημάτων που προκαλεί το έργο της Λέα Ούπι στους αναγνώστες του. Η Ούπι, καθηγήτρια πολιτικής θεωρίας στο London School of Economics, είναι μια υπερβατική «Καντιανή Μαρξίστρια» (όπως περιγράφει η ίδια) σε έναν κόσμο όπου η Δεξιά διεκδικεί το μονοπώλιο της υπερβατικότητας. Αν και έχτισε την καριέρα της ως σοβαρή ερμηνεύτρια της γερμανικής φιλοσοφίας του 19ου αιώνα, έχει επίσης δημοσιεύσει εκτενώς υλικό για τον μαρξισμό και τα πολιτικά κόμματα. Το τελευταίο βιβλίο της, *Ελεύθερη: Μεγαλώνοντας στο Τέλος της Ιστορίας*, που κυκλοφόρησε το 2021, παρουσίασε την Αλβανία του Χότζα ως ένα μεγεθυτικό καθρέφτη, αναδεικνύοντας παράλληλα τις ιδεολογικές αυταπάτες του φιλελευθερισμού. Το βιβλίο σημείωσε διεθνή επιτυχία, έλαβε σχεδόν παγκόσμια αναγνώριση και μεταφράστηκε σε τριάντα πέντε γλώσσες.

Στην Αλβανία, ωστόσο, η *Ελεύθερη* προκάλεσε αναταραχή. Κάποιοι διαφώνησαν με αυτό που θεώρησαν ως μια ανεπαρκώς ζοφερή απεικόνιση του κομμουνισμού στο βιβλίο. Άλλοι αποθαρρύνθηκαν από την εμφάνιση του πρωθυπουργού Έντι Ράμα στην παρουσίαση του. Αυτή η κριτική οδήγησε σε έντονη διαμάχη στις σελίδες επιστολών του *London Review of Books* μεταξύ της Ούπι και του κριτικού και συντάκτη του περιοδικού *Granta*, Thomas Meaney. Παρακολουθώντας τη μας θύμιζε μια εποχή που η λογοτεχνική κουλτούρα είχε υψηλά διακυβεύματα. Έμαθα πρώτη φορά για την *Ελεύθερη* πριν από δύο καλοκαίρια, αφού είχα περάσει τρεις εβδομάδες στην Αλβανία. Όταν επέστρεψα στη Σερβία, μια φίλη μου καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου κουνούσε ένα χαρτόδετο αντίτυπο του στο χέρι. «Πρέπει να το διαβάσεις αυτό», μου είπε. Της άρεσαν πολύ οι περιγραφές για τους δυτικούς συμβούλους που κατέφτασαν για να εφαρμόσουν τη δημοκρατία και τη «θεραπεία του σοκ», συμπεριλαμβανομένου ενός αξιολύπητου χαρακτήρα που ονομαζόταν «ο Κροκόδειλος» λόγω του λογότυπου Lacoste στα πουκάμισά του.

Η αλβανική εμπειρία της «μετάβασης» σε μια οικονομία της αγοράς, όπως την αφηγείται η *Ελεύθερη*, της θύμιζε την ανάλογη σερβική. Έτσι, γίναμε φωναχτές υπερασπίστριες της Ούπι, διαγιγνώσκοντας τους επικριτές της στα Βαλκάνια με επαρχιακό φθόνο. Σε πρωτεύουσες όπως τα Τίρανα και το Βελιγράδι, η υποτίμηση των επιτευγμάτων όσων πετυχαίνουν στο εξωτερικό είναι ένας τρόπος προστασίας της τοπικής αγοράς, όπου η σχετική κοινωνική θέση κάποιων είναι πάντα τεχνητά διογκωμένη. Δεν είναι περίεργο, λοιπόν, που η Ούπι λέει ότι η *Ελεύθερη* αντιμετωπίστηκε με «χείμαρρους ύβρεων» στο διαδίκτυο.

Το νέο βιβλίο της Ούπι, με τίτλο *Ταπείνωση*, είναι μια απάντηση στα τρολ της. Πριν από λίγα χρόνια, η συγγραφέας αντιλήφθηκε ότι μια άγνωστη μέχρι τότε φωτογραφία των παππούδων της είχε εμφανιστεί στο διαδίκτυο. Μέχρι η ίδια να βρει τη φωτογραφία, τα τρολ είχαν ήδη συγκεντρωθεί και κατηγορούσαν τη γιαγιά της, Λεμάν, ως συνεργάτιδα κατάσκοπο, και την ίδια την Ούπι ως κομμουνίστρια σκύλα. Στην ασπρόμαυρη φωτογραφία, η γιαγιά και ο παππούς της έδειχναν να περνούν το μήνα του μέλιτος σε ένα σαλέ στην Κορτίνα ντ'Αμπέτσο το 1941.

Η *Ταπείνωση* ξεκινά με την Ούπι να ταλαντεύεται για τη συγκεκριμένη φωτογραφία. Κοιτάζοντάς την, αναρωτιέται γιατί η γιαγιά της, στο αποκορύφωμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, είχε δηλώσει πως εκείνη τη στιγμή ότι ένωθε «ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος στον κόσμο». Ήταν άραγε αδιάφορη για τα γεγονότα που εκτυλίσσονταν στην Ευρώπη ή μήπως διαισθανόταν ότι για τους νεαρούς νεόνυμφους τα χειρότερα δεν είχαν έρθει ακόμα; Ο παππούς της, ο Ασλάν, δείχνει ανήσυχος. Τι μπορεί να γνώριζε ήδη; Η Ούπι αναρωτιέται μήπως στην πραγματικότητα ισχύει κάτι στην καυστική επίθεση των τρολ. Ήταν όντως η γιαγιά της κατάσκοπος; Υπήρχαν πράγματα για τη γιαγιά της που δεν γνώριζε; Υπήρξε συνεργάτιδα; Ή μήπως επρόκειτο να υπομείνει στις καταστολές και τις φρικαλεότητες που ερχόντουσαν με αξιοπρέπεια;

Για να απαντήσει σε αυτά τα ερωτήματα, η Ούπι στρέφεται στα αρχεία της αλβανικής κομμουνιστικής μυστικής αστυνομίας, του φημισμένου *Sigurimi*, που σήμερα του έχει αποδοθεί η απίστευτα γραφειοκρατική ονομασία, η Αρχή Πληροφοριών για την Τεκμηρίωση της Πρώην Υπηρεσίας Κρατικής Ασφάλειας. Καθ' οδόν για εκεί, η Ούπι συνομιλεί με τον οδηγό ταξί της, ο οποίος, όπως το απαιτεί το βαλκανικό έθιμο του δρόμου, είναι ένα παλαβό μαντείο. Όταν του εξηγεί ότι πρόκειται να επισκεφτεί τα αρχεία της πρώην μυστικής αστυνομίας, εκείνος της απαντάει πως αυτή δεν είναι «πρώην» – η μυστική αστυνομία είναι ενεργή, και μάλιστα, δεν εξαφανίστηκε ποτέ. Αυτό το συναίσθημα δεν μπορεί να θεωρηθεί μια απλή παράνοια. Στην Αλβανία και τη Σερβία, δεν υπήρξε διαδικασία θεσμικής κάθαρσης μετά την πτώση των καθεστώτων του Χότζα και του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς.

Το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου αποτελεί μια επανεπίσκεψη στη ζωή της γιαγιάς της Ούπι, που την έλεγαν Λεμάν. Η αναπαράσταση της νεότητάς της ξεκινά κατά τα χρόνια της κατάδυσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και συνεχίζεται στην πρώτη δεκαετία του αλβανικού κομμουνισμού. Η Λεμάν γεννήθηκε το 1918 στην Θεσσαλονίκη, την τότε Salonika. Ο παππούς της, Ιμπραήμ Πασάς, περιγράφεται ως «ένας από τους πιο έμπιστους αξιωματούχους του Σουλτάνου».

Στην ηλικία των δεκαοκτώ ετών η Λεμάν μετακομίζει στα Τίρανα και η νεαρή της ηλικία συμπίπτει με

την πτώση της Ευρώπης στο σκοτάδι. Η Ούπι είναι επιδέξια στο να δημιουργεί ένα αίσθημα τρόμου με την προσάρτηση κάποιων στοιχείων που προϊδεάζουν τι πρόκειται να συμβεί ενώ οι χαρακτήρες της παραμένουν σε πλήρη άγνοια — με τον τρόπο που η ιστορία βιώνεται παρά να κατανοείται αναδρομικά. Το αδιανόητο παραμένει αδιανόητο μέχρι τη στιγμή που διαδραματίζεται. Μόλις συμβεί το αδιανόητο, οι άνθρωποι πιστεύουν ότι όλα θα τελειώσουν πολύ σύντομα.

Στα αρχεία, η Ούπι αναρωτιέται πώς θα πρέπει να συγκρίνει το σύστημα παρακολούθησης που επιτηρούσε τη γιαγιά της με το σημερινό τεράστιο ψηφιακό καθεστώς, το οποίο είναι αναμφισβήτητα πανταχού παρόν και πιο αποτελεσματικό. Εκτός από το ότι παρακολουθεί την κάθε μας κίνηση, μας δίνει κίνητρα να μοιραζόμαστε την τοποθεσία μας, τις κοινωνικές μας επαφές, τις δραστηριότητές μας, ακόμη και τα μυστικά μας, δημόσια. Τι ανάγκη υπάρχει για κατασκοπεία όταν οι περισσότεροι άνθρωποι παραδίδουν προσωπικές πληροφορίες τόσο πρόθυμα; Όπως σημειώνει η Ούπι, εκμεταλλεύεται επίσης τα προσωπικά μας δεδομένα για να μας πουλήσει πράγματα, μειώνοντάς μας απλά σε καταναλωτές. Και ίσως αυτό να είναι χειρότερο. Κάποια μπορεί να θεωρήσει τις προσπάθειες σύγκρισης μεταξύ αυτών των συστημάτων πολύ επιπόλαιες, αλλά στην εποχή του *Palantir*, αυτή η σύγκριση φαντάζει δόκιμη. Η Ούπι αντιπαραβάλλει τα δύο καθεστώτα, το ένα σε σχέση με το άλλο:

Ίσως η ανθρώπινη φύση της Λεμάν να είχε μεγαλύτερη σημασία για το σύστημα που παρακολουθούσε τις προτιμήσεις της παρά το όσο μετράω εγώ για το σύστημα που παρακολουθεί τις δικές μου. Εκείνη επιτηρείται από συνανθρώπους της. Την παρατηρούν, σημειώνουν τις κινήσεις της, καταγράφουν σχολαστικά την τοποθεσία της. Πρέπει να νοιάζονται για το τι σκέφτεται, πολύ συγκεκριμένα, με τον τρόπο που καμία εταιρεία δεν θα νοιαστεί ποτέ για μένα, συγκεκριμένα. Είμαι μια γενική καταναλώτρια, ένα γρανάζι σε μια μηχανή συλλογής δεδομένων, ένα απλό μέσο για κέρδος. Εκείνη συνεχίζει να αναγνωρίζεται ως άνθρωπος από έναν άλλον άνθρωπο. Παρά την ασυμμετρία στη μεταξύ τους εξουσία, παρά το χειρισμό και τον έλεγχο, εκείνη παραμένει μια ανθρώπινη οντότητα, ένα υποκείμενο του οποίου η αξιοπρέπεια δεν μπορεί ποτέ να καταστραφεί πλήρως.

Η οικογένεια της Ούπι είναι ελίτ, ακόμα και αριστοκράτες, και τα ερωτήματά της σχετικά με την κοινωνική τάξη και τα δικά της προνόμια είναι ευδιάκριτα. Η γιαγιά της μεγάλωσε μιλώντας γαλλικά, είχε νταντάδες και γνώρισε τον σύζυγό της Ασλάν στον γάμο του βασιλιά Ζογκ Α΄ της Αλβανίας. Ο παππούς της, Τζαφέρ, ήταν πρωθυπουργός της χώρας στις αρχές της δεκαετίας του 1920 και για λίγο υπουργός στην κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του φασιστικού ιταλικού προτεκτοράτου. Συνεπώς, το σύνολο των χαρακτήρων στην *Ταπείνωση* αντιπροσωπεύει μια στενή σοσιαλδημοκρατική αριστοκρατία, και ενώ διακηρύσσουν κάποιες ριζοσπαστικές απόψεις, η οπτική τους περιορίζεται από το κοινωνικό τους στάτους. Θέλουν ένα σύστημα που είναι πιο ανθρώπινο,

αλλά πιθανώς επιθυμούν επίσης να διατηρήσουν την προνομιακή τους θέση μέσα σε αυτό. Θέλουν οι εργάτες των εργοστασίων να ζουν μια ζωή με μεγαλύτερη αξιοπρέπεια, αλλά να μην ανατρέπουν την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων.

Πουθενά αλλού η ταξική ένταση δεν είναι πιο έντονη από τη στιγμή που οι παππούδες της Ούπι συναντούν τυχαία τον νεαρό Ενβέρ Χότζα σε ένα καφέ. Εκείνος είναι στην ίδια ηλικία αλλά προέρχεται από κατώτερη τάξη. (Ο Στάλιν φέρεται να τον αποκάλεσε «μικροαστό» σε συνομιλίες με μια επισκεπτόμενη αντιπροσωπεία από το Βελιγράδι.) Η Ούπι τον παρουσιάζει ως κάποιον του οποίου η πολιτική διαμορφώνεται από την *μνησικακία* για τους καλύτερους του. Στη διάρκεια μιας συνάντησής τους, ο Χότζα θυμάται ότι ο Ασλάν κάποτε προσφέρθηκε να του πληρώσει το ενοίκιο ως νεαρός στο Παρίσι όπου βρίσκονταν και οι δύο για σπουδές. Ο Χότζα, όπως φαίνεται, είχε χάσει την υποτροφία του. Προφανώς, ο Ασλάν δεν χρειαζόταν να ανησυχεί για τέτοια πράγματα. Φυσικά, ο Χότζα το έφερε βαρέως και αρνήθηκε την προσφορά. Πήδηξε από ένα παράθυρο χωρίς να πληρώσει τον σπιτονοικοκύρη του και τραυματίστηκε κιόλας.

Οι πολιτικές διαφωνίες μεταξύ των δύο ανδρών, όπως αφήνει να εννοηθεί η Ούπι, πηγάζουν ακριβώς από αυτές τις ταξικές διαφορές. Ο Χότζα δυσαρεστεί ότι το μόνο που ενδιαφέρει τον παππού της Ούπι είναι οι «μεταρρυθμίσεις». Δεν θέλει στην ουσία να γκρεμίσει το υπάρχον σύστημα αλλά να το κάνει λίγο πιο ωραίο. Ενώ, ο ίδιος θέλει να το καταστρέψει. Όμως υπάρχει φυσικά μια προκατάληψη σε αυτή την αφήγηση. Η Ούπι γράφει έχοντας κατά νου τις φρικαλεότητες της Αλβανίας του Χότζα. Είναι δύσκολο να μην διακρίνει κανείς στα επιχειρήματά της μια υπεράσπιση, όσο απρόθυμη κι αν είναι, της διατήρησης του αντιδραστικού στάτους κβο αντί του ρίσκου της επαναστατικής αλλαγής. Προς μεγάλη μου έκπληξη, με βρήκα να συμμερίζομαι με κάποιο τρόπο τον νεαρό Χότζα – που έπρεπε να καταφύγει σε έγκλημα και σε μηχανορραφίες για να εξασφαλίσει αυτό που κατείχε εκ γενετής η οικογένεια των Ούπι δυνάμει της τάξης τους.

Όμως, ακριβώς τη στιγμή που άρχισα να γίνομαι όλο και πιο επιφυλακτική απέναντι στους Ούπι, τα επόμενα κεφάλαια με τιμώρησαν για την αυστηρή μου κρίση. Σε αυτά περιγράφεται η τύχη των παππούδων της αρκετά χρόνια αργότερα. Με τον Χότζα στην ηγεσία, οι παππούδες της Ούπι γίνονται ταξικοί εχθροί. Ο Ασλάν προκαλεί αμέσως υποψίες για τους δεσμούς του κατά τη διάρκεια του πολέμου με Βρετανούς αξιωματικούς στα Τίρανα, οι οποίοι αποκαλούνται «Αγγλοαμερικανοί» στην ορολογία του Χοτζαισμού. («Ενθαρρύνουμε ενεργά τη δημιουργία ενός σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, με ανθρώπους ακεραιότητας, άτομα που μπορούν να αντιταχθούν στους κομμουνιστές από μια θέση ηθικής δύναμης - ανθρώπους σαν εσάς», είπε ένας Βρετανός αξιωματικός στον Ασλάν τις τελευταίες εβδομάδες του πολέμου.)

Σύμφωνα με τα αρχεία, η μυστική αστυνομία υποψιάζεται την Λεμάν να κατασκοπεύει υπέρ της Ελλάδας επειδή γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη. Ο Ασλάν φυλακίζεται και ο Χότζα αρχίζει να εκτελεί άλλα μέλη της πνευματικής ελίτ, συμπεριλαμβανομένων μερικών παλιών συμμαθητών του. Μεταξύ των διωγμένων είναι η Σαμπιχά Κασιμάτι, καθηγήτρια βιολογίας και μία από τις πρώτες γυναίκες επιστήμονες στην Αλβανία, η οποία εκτελέστηκε το 1951, μαζί με είκοσι μία άλλες διανοούμενες:

Όταν ο Ενβέρ Χότζα ανέλαβε την εξουσία, είχε επισκεφτεί τον παλιό της συμμαθητή στο γραφείο του και τον είχε εγκαλέσει: «Αν σκοτώσεις όλους τους διανοούμενους, με ποιους θα χτίσεις το κράτος σου — με τενεκεδάδες και υποδηματοποιούς;». «Σε συμβουλεύω να διαβάζεις λιγότερο για τον Διαφωτισμό και περισσότερο για τον Μαρξ και τον Λένιν» είχε απαντήσει ο Ενβέρ.

Εν τω μεταξύ, η Λεμάν και ο μικρός γιος της, ο Ζάφο, απελαύνονται από τα Τίρανα και εγκαθίστανται στην Καβάγια, μια πόλη στα πεδινά της Αλβανίας. Εδώ, η Λεμάν φτάνει στον πάτο. Γίνεται «βοηθός εργάτρια στη συντήρηση αρδευτικών καναλιών» σε ένα κοντινό χωριό, φτυαρίζοντας χώμα υπό την επίβλεψη μιας γυναίκας δέκα χρόνια μικρότερής της. Για άλλη μια φορά, η Ούπι μας ωθεί να θέσουμε μερικά ενοχλητικά ερωτήματα σχετικά με την κοινωνική τάξη. Οι διανοούμενοι της Ούπι μπορεί να ασπάζονται ισότιμες ή ακόμα και σοσιαλιστικές απόψεις, αλλά απορρίπτουν σαφώς την ιδέα του Βλαντιμίρ Λένιν ότι «κάθε μάγειρας πρέπει να μάθει να κυβερνά» - πιστεύοντας ότι η θέση που τους αξίζει στην κοινωνία είναι στην ελίτ. Το να βλέπουμε την οικογένεια της Ούπι να πέφτει από την κορυφή της κοινωνικής ιεραρχίας μας αναγκάζει να αναμετρηθούμε με τις δικές μας υποθέσεις σχετικά με το ποιος θα έπρεπε να αποτελεί την ελίτ και ποιος να διοικεί το κράτος.

Στην Ανατολική Ευρώπη, τα αρχεία της κομμουνιστικής μυστικής αστυνομίας υπήρξαν χρυσωρυχείο για συγγραφείς κάθε είδους. Ο Αντόνιο Γκράμσι, οποίος είχε αλβανική καταγωγή, περιέγραψε σε τι μπορούν να βοηθήσουν τα αρχεία στα *Γράμματα από τη Φυλακή* πριν από έναν αιώνα. «Το σημείο εκκίνησης της κριτικής επεξεργασίας είναι η συνείδηση του τι πραγματικά είναι κανείς, και είναι η 'γνώση του εαυτού σου' ως προϊόν των ιστορικών διαδικασιών μέχρι σήμερα, το οποίο έχει εναποθέσει μέσα σου μια άπειρη σειρά ιχνών χωρίς να αφήσει απογραφή».

Το πρωτότυπο ιταλικό κείμενο περιείχε μια επιπλέον γραμμή, μυστηριωδώς αποκομμένη από την αγγλική μετάφραση: «επομένως, είναι επιτακτική ανάγκη να καταρτιστεί εξ αρχής μια τέτοια απογραφή». Για τον Γκράμσι, μια απογραφή του παρελθόντος είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατασκευή ενός μέλλοντος. Δεν είναι περίεργο που τα Βαλκάνια υποφέρουν από μαζική μετανάστευση και μια χρόνια αίσθηση αποτελμάτωσης. Η έλλειψη συμφωνημένης ιστορίας καθιστά

αδύνατη την οικοδόμηση οτιδήποτε νέου. Το βιβλίο της Ούπι αποτελεί μια παρέμβαση ενάντια σε αυτή τη λήθη.

Όμως το βιβλίο *Ταπείνωση* κάνει κάτι περισσότερο από το να απαριθμεί απλώς το παρελθόν ή να το τοποθετεί στη σωστή του σειρά. Τα αποπροσανατολιστικά ερωτήματα της Ούπι μας αναγκάζουν να επανεκτιμήσουμε τις δικές μας υποθέσεις για το παρόν. Καθώς μας ξεναγεί στην ιστορία της οικογένειάς της στον εικοστό αιώνα, γίνεται σαφές ότι η καθαρή ρήξη που μας αρέσει να πιστεύουμε ότι έχουμε κάνει με το παρελθόν είναι απατηλή. Η ιστορία εξακολουθεί να ξεδιπλώνεται, να μας αποκαλύπτεται αργά, μερικές φορές σχεδόν ανεπαίσθητα, μέσα από την εισαγωγή μικρών σημαδιών.

*Απόδοση του τίτλου από τη μεταφράστρια σε αναμονή της επίσημης ελληνικής έκδοσης του βιβλίου

Μετάφραση: Πάτι Βαρδάμη.

Η μετάφραση πραγματοποιήθηκε χωρίς τη χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης και δημοσιεύτηκε στο [*Jacobin Magazine*](#).